

ОБЩЕСТВЕНАТА ПОЛЗА ОТ ЧАСТНОТО ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ

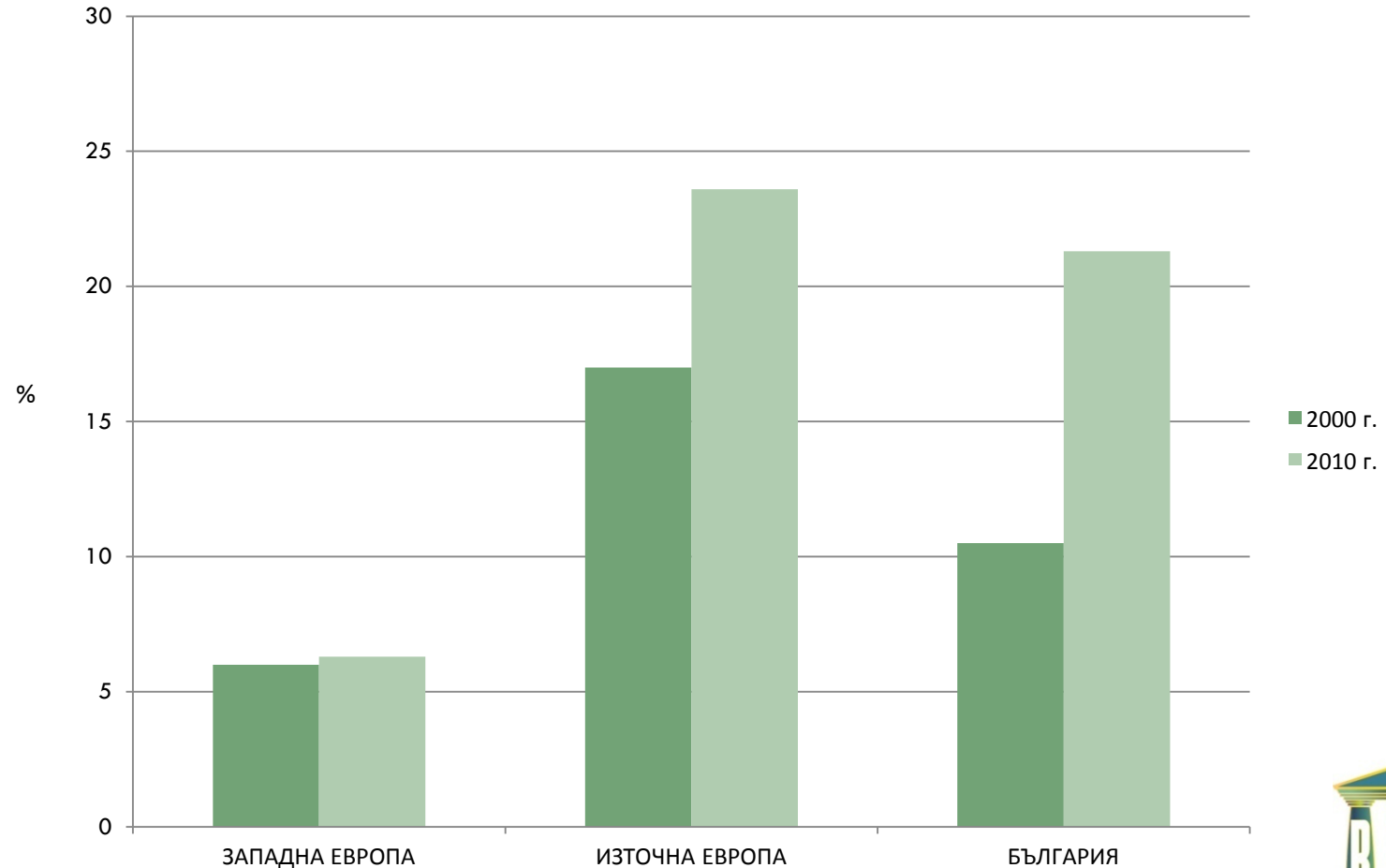
ПРОФ. Д-Р ИНЖ. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите

- За първите десет години на XXI век **частното висше образование в Европейския съюз** нараства от 8.1% до 10.1%.
- В **Западна Европа** то нараства за същия период от 6.0 до 6.3%.
- В **Източна Европа** съответно от 17.0 до 23.6%.
- За **България** тези цифри са 10.5% през 2000 г. и след 10 г. – 21.3%.

Частното висше образование

- Заслужава да се отбележат **високите показатели за дела на частното висше образование в Бразилия, Япония, Република Корея, Индонезия**– между 35 и 60%.
- Това са държави с интензивно развиващи се **МОЩНИ ИКОНОМИКИ**.
- *Посочените по-горе проценти са изчислени на база брой студенти в частните висши училища спрямо общият брой студенти.*

- В доклада на Световната банка от 2008 г. се подчертава, че е необходим частен сектор във висшето образование, за да се постигнат стратегическите му цели.

Конкурентоспособността на частните висши училища се обуславя от:

- **Гъвкавост** относно удовлетворяването на променящите се нужди на пазара на труда;
- **Бърза реакция** спрямо търсенията на кандидат-студентите;
- **Перманентно развитие**, внедряване на иновации, нови технологии, инфраструктура.

- Няма съмнение, че фундаменталният интерес на обществото е да получава от институциите за висше образование **конкурентноспособни специалисти**, които да удовлетворяват потребностите на всички сектори и то **с най-малък разход на публични финанси**.
- Ако има консенсус по това твърдение, може да се направи изводът, че **частните висши училища са адекватни на обществените интереси**.
- Те удовлетворяват образователни потребности на обществото с нулев разход на публични средства.

- Българското общество бързо привикна на добрите практики в **частното предприемачество**.
- Наред с частните висши училища у нас функционират частни болници, аптеки, ресторанти, хотели, магазини, транспорт и производствени фирми.
- Потребителите вече са напълно убедени, че предлаганите стоки и услуги от частните предприемачи са по-качествени отколкото онези, които се предлагаха от държавата преди 1990 година.

- През май 2010 г. в Пловдив беше проведена конференция, в която се включиха доклади от акредитационните агенции на Албания, България, Унгария и Румъния.
- Докладите имаха своя конкретен национален колорит, но един от изводите беше еднакъв за всички държави:
- **Частните висши училища внедряваха по-бързо и гъвкаво добрите световни практики, адекватно и своевременно реагираха на обществените потребности и развиваха нов стил в отношенията между студенти и университет.**

- Изтъкнато беше, че процесите за управление на качеството в частните висши училища **влияят положително** и върху процесите в държавните.
- **Работодателите** също се убедиха, че с частните висши училища може да се партнира по-успешно, защото те реагират по-бързо за удовлетворяване нуждите на бизнеса.

- Нормативната уредба във висшето образование у нас дава големи права на държавата за намеса в конкурентната среда /ограничаване на капацитета, определяне броя на приеманите студенти и др./.
- Ето защо **българските частни висши училища са неравнопоставени в международната конкурентна среда**, спрямо тези в другите европейски страни и САЩ.

- Член 36 от Закона за висше образование пък създава неравнопоставеност между частни и държавни висши училища по отношение на управлението и структурирането им.
- Мисля, че трябва да подкрепим държавните висши училища в желанието им да се промени тази норма в посока **либерализация**.

- **Висшето образование и науката са творчески сфери.**
- Не е в интерес на просперитета на българското общество, ако законодателят поставя рамки, бариери, разрешителни режими.

- В правилата за оценяване и акредитация има ***предпоставки за пораздане на порочни практики.***
- Ясно е, че експерти, дошли да ни акредитират от конкурентната институция, разположена от другата страна на улицата, нямат интерес да се повишава нашето качество.
- Напротив, те ще се стремят да ни ликвидират като конкурент или най-малкото да отслабят нашите позиции на пазара, чрез по-ниска оценка.
- Другият вариант е да се договорят двете институции за реципрочна отлична оценка.

- Решенията трябва да се търсят в **интернационализацията на акредитацията**, чрез включване на все повече чуждестранни експерти и международни агенции.

- В българското общество от години се водят дебати за нова стратегия за намаляване броя на университетите, за по-добро балансиране на броя на обучаваните студенти по направления и специалности.
- *Планирането* на броя на специалисти, които следва да се обучават във висшите училища очевидно е най-сложният проблем, защото той не намира своето решение повече от 25 години.

- *В периода на държавна икономика този процес беше строго регламентиран.*
- Държавата планираше необходимостта от кадри във всеки сектор, поръчваше обучението им в университетите, осигуряваше необходимия бюджет за това обучение и задължаваше завършилите да отидат на работа там, където са разпределени от държавата.

- **В много голяма степен инерцията за държавната поръчка, покрита с бюджет, продължава и до днес, когато доминира частното предприемачество.**

Какви са вредите за обществото?!

- Харчат се **необосновано много публични средства** за обучение на ненужни кадри.
- **Стресират се структурни звена в университети**, когато приемат по-малко или повече кандидат-студенти по дадена специалност поради две причини: частично отнемане на бюджет; пораждане на дисбаланс между броя на преподавателите и броя на студентите при организацията на учебния процес.

Какви са вредите за обществото?!

- **Западна Европа и САЩ изтеглят най-добре подготвените кадри /отличниците от България/.**
- Важен елемент от тяхната мотивация е невъзможността да се реализират адекватно при български работодатели.
- По този начин изнемогващата българска „хазна“ подпомага с милиарди евро западните икономики, защото се касае за стотици хиляди млади висшисти напускащи страната.

КАКВИ СА РЕШЕНИЯТА?

- Планирането броя на необходимите кадри за отделните обществени сектори е **горещият картоф**, който никой не иска да поеме.
- Държавата счита, че водещи трябва да бъдат **работодателските организации**.
- Възможно е това да са решения, които да се вземат от **Националния съвет за тристранно сътрудничество /НСТС/**.

КАКВИ СА РЕШЕНИЯТА?

- **А защо не тази задача да се възложи на университетите?**
- Безспорно те са сред най-заинтересованите, също – имат поне по една катедра учени, които познават сектора, за който преподават и могат да направят най-обективна прогноза за потребността от кадри за период от 5 до 25 години.
- Но!

КАКВИ СА РЕШЕНИЯТА?

Има едно предварително условие:

- Трябва да се освободят в максимална степен от собствения си инстинкт за „нагрузка“, който доминира при сегашното планиране на бройките студенти за обучение.

КАКВИ СА РЕШЕНИЯТА?

- Ще бъде полезно ако *предложенията* на висшите училища се обсъдят в НСТС и чак тогава да се утвърдят в Министерски съвет.
- Не следва да се пренебрегва ролята на ***Министерски съвет***, защото в крайна сметка това е органът, който ще осигури субсидията за съответното висше училище.

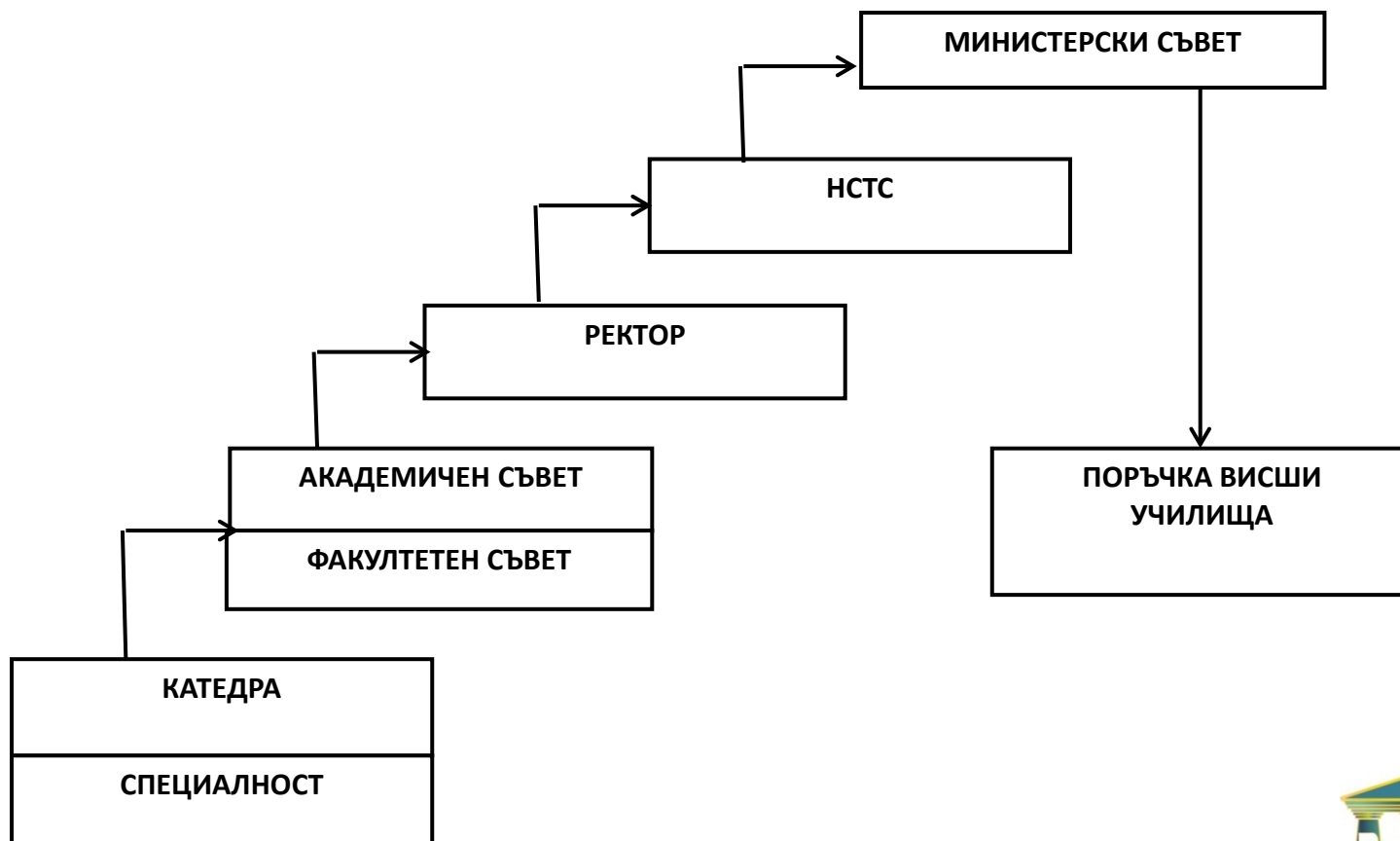
КАКВИ СА РЕШЕНИЯТА?

- Както във всяко планиране, във всяка прогноза има известен риск от неизпълнение, защото в практиката на някои бюрократи е включена методиката „четене по тавана“.
- Въпреки това е по-добре да има несъвършено планиране отколкото никакво планиране.

КАКВИ СА РЕШЕНИЯТА?

КАКВИ СА РЕШЕНИЯТА?

Ето и **кратко описание на схемата**:

- Проучвания, анализи и предложения от висшите училища за броя на студентите, които следва да се обучават по дадена специалност, с цел да удовлетворят обществени потребности след 5-10-25 години.
- Обсъждане в НСТС и представяне в Министерски съвет на преработеното предложение.
- Решение на Министерски съвет и осигуряване на субсидия за обучението на определения брой студенти.

- Последните 25 години се характеризират с **динамични промени в икономиката**.
- Първата половина на периода се характеризираше с **преструктуриране**, главно чрез приватизация на държавните фирми.
- Втората половина на периода се характеризира с **перманентна динамика на икономическото пространство** чрез откриване на нови фирми, обединяване и разделяне на фирми, ликвидация на фирми.

ОПТИМАЛНОТО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНГАЖИМЕНТИТЕ ЗА ДЪРЖАВНИ И ЧАСТНИ ВИСШИ УЧИЛИЩА

- Относителна стабилност, която позволява планиране, има в секторите здравеопазване, образование и наука, съдебна система, полиция, армия, държавна и общинска администрация.
- Обезпечаването на кадри за тези сектори следва да се възложи на държавните висши училища.
- По този начин ще се получат най-малко отклонения между планираните и усвоените държавни субсидии за образование.

ОПТИМАЛНОТО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНГАЖИМЕНТИТЕ ЗА ДЪРЖАВНИ И ЧАСТНИ ВИСШИ УЧИЛИЩА

- Останалите сектори, в които доминира частното предприемачество могат да се обезпечават с кадри, произведени от частните висши училища.
- **Това означава, че държавата се освобождава от риска за грешки при планирането.**

ОПТИМАЛНОТО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНГАЖИМЕНТИТЕ ЗА ДЪРЖАВНИ И ЧАСТНИ ВИСШИ УЧИЛИЩА

- Частните висши училища, чрез своята **гъвкавост** могат да реагират бързо на измененията в търсенето на една или друга специалност.
- Нещо повече. При тях **няма да има бюджетни сътресения**, ако завишат приема в дадена специалност и го намалят в друга, спрямо предварително планираното.

ОПТИМАЛНОТО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНГАЖИМЕНТИТЕ ЗА ДЪРЖАВНИ И ЧАСТНИ ВИСШИ УЧИЛИЩА

- Необходимо условие, за да се реализира подобен подход е **държавата да гарантира свободите на частните висши училища** относно броя на приеманите студенти по направления и форми за обучение.
- В крайна сметка планирането на приема във висшите училища ще има две части: **твърда и гъвкава.**
- Твърдата ще преобладава за държавните висши училища, а гъвкавата за частните.

- **Предлаганата методика за планиране на приема във висшите училища гарантирано ще допринесе за повишаване ефективността на публичните средства, насочени към висшето образование и науката.**
- **Ще се активират експертите във всеки обществен сектор, за да подпомогнат държавата при вземането на решения за определяне броя на студентите, при което ще се икономисат обществени средства, които сега се харчат произволно, определяни чрез лобиране.**

- **Субсидираните студенти могат да поемат определени ангажименти за реализация в страната, каквато практика има в Швеция.**
- **Студентите, които сами финансират образованието си, пък ще имат свободата да се реализират навсякъде.**

**UNIVERSITY OF AGRIBUSINESS AND RURAL DEVELOPMENT
PLOVDIV, BULGARIA**

**FOURTH INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
CLIMATE CHANGE, ECONOMIC DEVELOPMENT,
ENVIRONMENT AND PEOPLE CONFERENCE (CCEDEP)**

***Regional development
of Central and Eastern European countries***

*The Conference is co-organized by Alliance of Central-Eastern European Universities
along with the Fifth ACEU Congress*

**7 – 9 October 2014
Novotel Plovdiv, Bulgaria**

Under the patronage of the Ministry of Economy and Energy of the Republic of Bulgaria

<http://regions.uard.bg>

<http://uard.bg>